

JOAN M. OLEAQUE

L'atractiu turístic dels gitanos

El poble gitano pot fer l'efecte d'una atracció turística entranyable? És possible. Fa poc temps, l'edició setmanal per al País Valencià d'*El Punt* (el passat diumenge 8 d'abril), recomanava, entre altres propostes per a vacances de Setmana Santa, una visita al barri de Sant Jaume de Perpinyà. El titular destacat de la recomanació era "Els gitanos de Perpinyà". El text incidia que aquest barri resulta "fascinant per la barreja de poblacions que hi conviuen pacíficament: gitanos (tots catalanoparlants), àrabs i berbers amb catalans, francesos i alguns portuguesos".

Gitanos. Catalanoparlants. Convivència pacífica amb altres poblacions. Característiques que desprenen un insòlit atractiu per a l'autor de la cita. En realitat, per a la majoria de la premsa, per a la majoria de la població. Això passa molt. Jo també m'he trobat amb gent que em considera un element insòlit. Sóc fill d'un matrimoni entre gitano i paia. He rebut una educació molt gitana però visc en un món molt paio. Aquest combinat provoca en qui el viu —en conec més casos propers— un solatge de paradoxa i una sensació de solitud que resulten realment insòlits per a païos i gitanos. Com que, a més a més, treballo de periodista, i sóc catalanoparlant i catalanoescriptor, potser un dia algú recomane en una guia de València una visita a la redacció d'aquest setmanari per observar què faig i com convisc pacíficament amb els meus companys. Potser algú podria organitzar una visita turística arreu del nostre país per veure i tocar a tot gitano que no responga a les idees col·lectives prefixades.

Estem acostumats a veure que els mitjans de comunicació actuen ocasionalment com un reflex inconscient de la part més evitable dels conceptes socials. En el cas del poble gitano, això és habitual. Principalment, la premsa s'ha anat ocupant d'aquest col·lectiu quan els seus membres estan vinculats a successos. És aleshores quan es rescaten

fantasmes com el de la "venjança gitana", i utilitzen l'estereotip més rebutjable. L'anomenat "cas Natzaret" va ser paradigmàtic. Al barri valencià de Natzaret, un camioner, conduint el seu vehicle, va matar accidentalment un xiquet gitano. La família del mort es llençà sobre el camioner. L'atac va perdre la vida. El pare del nen es va entregar com a autor del crim. La policia va apuntar una autoria compartida amb més membres familiars. Es va establir relació entre aquests i el tràfic de droga. Les tensions vitals de la zona esclataren. La premsa va perdre el cap amb l'olor de la morbositat. Els polítics i la policia només posaren un pegat evanescent a un problema laberíntic. Les associacions gitanes s'abocaren contra la premsa. Tot es va ofegar en virulència, sense reflexió, sense anàlisi, sense cap conclusió pràctica. Va ser un gran desastre que no ha servit per a res.

Els mitjans també s'ocupen dels gitanos quan ballen, o canten, o tenen una creença religiosa determinada. O quan organitzen congressos culturals. És a dir, quan en el succés, o en l'art, o en qualsevol aspecte de la vida o la mort, resulten exòtics i folclòrics per al paio. Com que els periodistes no es preocupen de conèixer aquesta cultura —que molts menyspreen o *toleren* amb arrogància— i com que els representants del col·lectiu gitano tampoc no han destacat especialment per fer que els informadors la coneguen, el tractament mediàtic habitual peca de tot tipus de mancances. Hi domina l'etnocentrisme, quan no el racisme o un paternalisme molt lesiu.

L'estètica gitana en les desfilades de models i la sobredosi de nou flamenc en les bandes sonores de pel·lícules espanyoles no han solucionat res. La realitat és que ha ajudat a fomentar l'arquetip. Per això, quan un gitano no *encaixa*, resulta una atracció diferent, molt epidèmica. I com menys *encaixa*, més atracció, més diferent, més epidèmica. La pluralitat de la comunitat gitana és molt

gran, però això no importa. Dia a dia, els mitjans continuen sense tractar al gitano com un ciutadà, ni tan sols com un potencial lector. Només com una notícia.

La premsa té una responsabilitat absoluta amb la minoria ètnica més important d'Europa, perquè, en un món definit pels *media*, només els *media* poden definir-lo de manera més honesta.

Aquesta exigència hauria de ser intensa en cada periodista, i en cada consumidor de premsa, ràdio i televisió. I, òbviament, també en cada associació gitana, perquè aquesta és una de les obligacions que poc compleixen determinats representants sociopolítics dels gitanos. De fet, l'administració juga amb les subvencions per controlar els delegats d'un poble que, en un nou segle, és encara presoner de l'anterior.

Els gitanos consideren els mitjans com un element aliè i hostil, i no se'n refien. Com una realitat a banda de la seua, com una realitat parel·lela d'un altre planeta. Com un mur. I els periodistes continuen comportant-se sense sensibilitat amb allò que afecta aquest col·lectiu. La premsa i les ONG posen el crit en el cel pels excessos que es cometien amb els immigrants. Però és com si assumiren que els excessos contra els gitanos són cosa feta. És com si aquesta vergonya formara ja part indèstria i eterna de l'ànima d'aquest país, d'aquest continent, d'aquest món. Un món que només accepta al gitano si es dilueix, si es desintegra en la cultura majoritària. És a dir, si deixa de ser gitano. En una societat que aspira a la multiculturalitat, aquesta hipocresia mostra la seua cara real.

Mentrestant, els mitjans, com a reflex, perpetuen inconscientment el cercle viciós sense cap ànim de tornar enrere. Aquest panorama no pot continuar.

Cal insistir-hi per trencar el cercle. No per orgull ferit, ni tan sols per dignitat.

Per sentit comú.